TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI
Sayı : 20966
Tarih : 2.11.2026

52343

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın **Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Vedat Işıkhan** tarafından Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğünün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Serhat EREN

Diyarbakır Milletvekili

Türkiye'de çarşı, pazar, toptancı hali, nakliye merkezi ve sanayi sitelerinde hamallık yaparak geçimini sağlayan emekçiler, düşük ve düzensiz gelir, ağır çalışma koşulları ve sosyal güvencesizlikle karşı karşıyadır. Özellikle gündelik iş bulmaya dayalı çalışan hamalların önemli bir bölümü, düzenli gelir elde edemedikleri için sosyal güvenlik ve emeklilik haklarından yararlanmakta güçlük yaşamaktadır.

27 Ekim 2026 tarihinde yayımlanan bir haberde, Diyarbakır'ın Sur ilçesinde çekçek arabalarıyla yük taşıyan hamalların yaşadıkları sorunlar aktarılmıştır. Haberde görüşülen 42 yaşındaki bir emekçi, yaklaşık 30 yıldır hamallık yaptığını, sosyal güvencesinin bulunmadığını ve sabah saatlerinden akşama kadar iş beklediğini belirtmiştir. Aynı haberde yer alan 57 yaşındaki bir başka hamal ise taşıma başına 100 ila 150 lira kazandığını, iş bulabildiği günlerde dört veya beş taşıma yapabildiğini ifade etmiştir.

Hamalların sosyal güvenlik haklarından yararlanmasında çalışma ilişkisinin hukuki niteliği belirleyicidir. Bir işverene hizmet akdiyle bağlı çalışanların 5510 sayılı Kanun'un 4/a maddesi kapsamında sigortalanması gerekirken, kendi adına ve hesabına çalışanların sigortalılığı 4/b kapsamındaki yasal koşullara bağlıdır. Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 8 Mayıs 2024 tarihli, 2024/2649 esas ve 2024/5064 karar sayılı ilamında da hamallık yapan bir emekçinin işverene bağlı çalışıp çalışmadığının belirlenmesi için çalışma koşullarının ayrıntılı biçimde araştırılması gerektiği vurgulanmıştır.

Diğer yandan Sosyal Güvenlik Kurumunun 2026 yılı için açıkladığı verilere göre, 4/b kapsamındaki sigortalıların ödemesi gereken en düşük aylık prim 11.808,23 TL, beş puanlık indirimden yararlananlar için ise 10.156,73 TL'dir. Düşük ve düzensiz gelirle geçinen emekçiler açısından bu tutarlar, sosyal güvenlik hakkından yararlanmanın önünde ciddi bir ekonomik engel oluşturmaktadır. Yıllarca ağır yük taşıyarak geçimini sağlayan hamallar, bel ve sırt rahatsızlıklarından iş kazalarına kadar pek çok sağlık sorunuyla karşı karşıya kalmaktadır. Yaşlandıklarında ya da hastalandıklarında çalışmaya devam etmek zorunda kalmaları ise sosyal güvenlik ve emeklilik haklarının önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

52343

Bu bağlamda;

1. Türkiye genelinde hamallık ve gündelik yük taşıma faaliyetlerinde çalışan kişi sayısı kaçtır? Bu kişilerin kaçı 4/a, kaçı 4/b kapsamında sigortalıdır? Verilerin meslek kodlarına ve illere göre dağılımı nedir? Diyarbakır'a ilişkin veriler nelerdir?
2. Son beş yılda hamallık ve gündelik yük taşıma faaliyetlerinin yürütüldüğü işyerlerinde kayıt dışı istihdama yönelik kaç denetim gerçekleştirilmiştir? Bu denetimlerde kaç sigortasız çalışan tespit edilmiş, kaç işverene hangi tutarlarda idari para cezası uygulanmıştır? Diyarbakır'a ilişkin sonuçlar nelerdir?
3. Fiilen bir işverene bağlı çalıştığı hâlde bağımsız hamal olarak gösterilen emekçilerin sigortalılık haklarını korumak amacıyla Bakanlığınız ve Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından hangi denetim ve incelemeler yürütülmektedir? Son beş yılda bu kapsamda kaç kişinin sigortalılık durumu yeniden belirlenmiştir?
4. Kendi adına ve hesabına çalışarak 4/b kapsamındaki sigortalılık koşullarını taşıyan, ancak düşük ve düzensiz gelir nedeniyle primlerini ödeyemeyen hamallara ilişkin Bakanlığınızın bir çalışması bulunmakta mıdır? Bu emekçilerin sosyal güvenlik hakkından yararlanabilmesi için gelir düzeyine göre prim belirlenmesi veya kamusal prim desteği sağlanması yönünde bir düzenleme planlanmakta mıdır?
5. Son beş yılda hamallık ve gündelik yük taşıma faaliyetlerinde çalışan emekçilerin maruz kaldığı kaç iş kazası kayıtlara geçmiştir? Bu kazalarda kaç emekçi yaşamını yitirmiş, kaçı yaralanmıştır? Verilerin yıllara ve illere göre dağılımı nedir?
6. Son beş yılda hamallık ve gündelik yük taşıma faaliyetlerinde çalışan kaç emekçiye meslek hastalığı tanısı konulmuştur? Özellikle ağır yük kaldırma ve taşıma faaliyetlerinden kaynaklanan kas-iskelet sistemi hastalıklarının tespiti, önlenmesi ve tedavisine ilişkin hangi çalışmalar yürütülmektedir?
7. Elle Taşıma İşleri Yönetmeliği kapsamında, hamallık faaliyetlerinin yürütüldüğü işyerlerinde son beş yılda kaç işçi sağlığı ve iş güvenliği denetimi gerçekleştirilmiştir? Kaç işyerinde mevzuata aykırılık tespit edilmiş, hangi yaptırımlar uygulanmıştır?
8. Hamallık ve gündelik yük taşıma faaliyetlerinde çalışanların emeklilik haklarından yararlanma durumuna ilişkin Bakanlığınızın herhangi bir araştırması veya istatistiki çalışması bulunmakta mıdır? Düzensiz çalışma ve eksik prim günleri nedeniyle emeklilik hakkına erişemeyen emekçilerin sorunlarının giderilmesine yönelik hangi düzenlemeler değerlendirilmektedir?
9. Gündelik çalışan hamalların sendikal örgütlenme ve kolektif hak arama olanaklarının güçlendirilmesine yönelik Bakanlığınızın yürüttüğü bir çalışma bulunmakta mıdır? İşçi statüsünde çalışanların sendikal haklarının korunması ve kendi hesabına çalışan hamalların mesleki örgütlenmelerinin desteklenmesi amacıyla hangi tedbirler alınmaktadır?
10. Diyarbakır başta olmak üzere hamallık ve gündelik yük taşıma faaliyetlerinin yaygın olduğu illerde, emekçilerin sosyal güvenlik kapsamına alınması, güvenceli çalışma koşullarının oluşturulması ve işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin güçlendirilmesi amacıyla Bakanlığınızın yerel yönetimler ve ilgili meslek örgütleriyle yürüttüğü veya planladığı ortak çalışmalar bulunmakta mıdır?